

În ultima parte a acestei lucrări, autorul ghidează cititorul printre operele celor mai de seamă medievaliști: Henry Pirenne, Marc Bloch, George Duby, Pierre Toubert, Pierre Courcelle etc., prezentând în linii generale preocupările istoriografice ale fiecăruia, cu plusurile și minusurile lor, cu metodele pe care le-au folosit și concluziile la care s-au oprit.

De asemenea, Cammarosano recomandă cititorilor să facă distincție între tipurile de opere pe care le consultă și să aleagă, de preferință, istorici cu renume atunci când își întocmesc listele bibliografice. Din nou avem de-a face doar cu nume care s-au preocupat de studiul evului mediu în afara evului mediu românesc și astfel, pentru noi și teritoriul nostru informațiile lasă de dorit.

La finalul fiecărui capitol, autorul oferă o listă bibliografică în sprijinul tânărului medievalist, dar la fel de utilă oricărui individ dornic să cunoască această perioadă istorică și modul de desfășurare a evenimentelor pe scena Europei Occidentale.

Prin acest ghid, Paolo Cammarosano indică existența unor metode de lucru diferite, prezintă viziuni istoriografice diferite, curente și perioade în cadrul cărora s-a cercetat această epocă. Pe lângă toate acestea, cartea se dovedește a fi o mică enciclopedie a izvoarelor existente și a problematicei pe care acestea o presupun și nu în ultimul rând, autorul oferă cititorului o serie de nume și titluri de studii dedicate evului mediu occidental.

Acest ghid realizat din perspectiva unui istoric italian, interesat preponderent de istoria Occidentului medieval, este un punct de plecare în domeniul medievalismului, în special, pentru teritorii precum Franța, Anglia, Germania sau Italia.

CARMEN AURORA TOMA

Ilie Grămadă, *Femeia în Evul Mediu*, Iași, Editura Vasiliana '98, 2003, 210p.

În domeniul istoriei femeii, subiect ce a început să prindă tot mai mult contur în rândul istoricilor români de după anul 1990, cartea lui Ilie Grămadă, fost specialist în istorie medie universală și românească, dascăl și om de cultură, reprezintă o contribuție remarcabilă.

Autorul, născut în 10 decembrie 1911, în satul Zaharești, județul Suceava, a urmat studiile liceale la Suceava și Vatra Dornei, iar la Universitatea din Cernăuți a obținut pe rând licențe în Sociologie, Limba română și Istorie, Teologie și doctorat în Filosofie și Litere. Profesor prin vocație, după activitatea didactică desfășurată la Universitatea „Al. I. Cuza” din Iași, Ilie Grămadă a fost, totodată, și un cercetător avizat, cu contribuții în diverse domenii. Printre lucrările editate menționăm: *Renașterea și umanismul*, *Cruciadele*, *Franța lui Richelieu și Mazarin*, *Istoria Rusiei, perioada 1905-1920*, *Religia și fenomenele sociale*, *Religia și divinitatea în filosofia bergsoniană* etc.

Rod al unei munci laborioase, lucrarea la care ne referim, apărută postum, în 2003, la Editura Vasiliana '98, al cărei demers istoric s-a concentrat asupra femeii din Evul Mediu, pune în valoare întreaga știință de sociolog, istoric, teolog, literat și jurist a autorului. Încercând să stabilească locul femeii în societatea medievală, Ilie Grămadă surprinde și împletește, prin intermediul lucrării de față, mentalitățile care s-au succedat, de-a lungul timpului, despre femeie. Aceste mentalități au putut fi desprinse în urma unei analize asupra femeii din lumea chineză, din lumea indiană, celtică, germană, barbară, bizantină, din societatea feudală și renesantistă, din Spania și din Franța, din Țările Române. De asemenea, autorul își concentrează atenția și asupra femeii contemporane cu cea din Evul Mediu, din societățile lipsite de orânduire feudală, și anume: din Australia, din Polinezia, din Melanezia, din Noua Guinee Papuașă, din Indochina, din Africa, din nordul și centrul Asiei. Nu a fost omisă nici femeia la azteci, la mayași, incași, huni, mongoli și la caucazieni. Pentru o întregire a problematicii abordate, Ilie Grămadă mai aduce în planul expunerii un alt aspect interesant și, în același timp, zguduitor, referitor la procesul vrăjitoarelor și arderea lor pe rug.

Analiza tuturor acestor aspecte, menționate mai sus, de altfel esențiale pentru tema de cercetare anunțată, conferă și structura lucrării. Astfel, lucrarea este expusă pe șapte capitole, în care imaginea propriu-zisă asupra femeii se formează treptat prin evocarea unor scene, a unor portrete, a modelelor și a modelelor unei epoci, a unor epistole, piese de teatru, povestiri, romane, epopei, balade, tablouri și sculpturi celebre, care animează textul și îl transformă într-o lectură instructivă și, totodată, plăcută.

Un capitol separat, cu o rezonanță pentru istoria noastră națională, este capitolul al VII-lea, ce are în vedere „Femeia din Țările Române în cursul Evului Mediu”. În acest context, autorul aduce în discuție aspecte precum: milenare organizații feminine pe teritoriul locuit de români, femeia română până la constituirea statelor feudale românești, femeia din clasa dominantă în statele feudale românești, femeile din popor în Evul Mediu și, nu în ultimul rând, situația juridică a femeii în secolul al XVII-lea. Plecând de pe aceste poziții, concluzia la care ajunge autorul este aceea că, în Țările Române, femeia, din toate categoriile sociale, a trăit în condiții istorice și sociale neobișnuite. Migrațiile neamurilor barbare, instituirea vasalității otomane prin sistemul capitulațiilor, continua năvală a vecinilor păgâni sau feudali creștini, după robirea învingșilor și pradă, sunt realități la care femeia română a trebuit să asiste, cu voia sau fără voia ei. Această situație i-a dat femeii române un specific aparte. Formal, cu viața ei în cursul Evului Mediu, femeia din cele trei țări române s-a apropiat de starea femeii din restul Europei, dar la o privire mai atentă se observă că soarta ei a fost mult mai grea, mult mai aplecată spre suferință și neliniște. Nici măcar legile, menite să o protejeze, nu i-au putut schimba viața și istoria, căci femeia din Țările Române s-a aflat, mai întâi de toate, sub domnia legii destinului. Numai un viitor târziu îi va deschide orizontul unei vieți noi, când va fi eliberată de presiunea mizeriei interne și de continua amenințare a năvălitorilor.

În argumentarea demersului științific întreprins, autorul recurge la o bibliografie consistentă și variată, selectată cu un evident discernământ, constând atât în lucrări de istorie universală, cât și în lucrări de istorie românească a epocii. De pildă, remarcăm folosirea unor lucrări, așa cum sunt: *Histoire mondiale de la femme*, vol. II, apărută sub direcția lui Pierre Grimal; *Les femmes de la Renaissance*, aparținând lui Clavière R. de la Maulde; *La femme dans la société*, rezultat al colaborării dintre Chombart de Lauwe, Marie-José și Paul Henrix; *Femeile în viața neamului nostru. Chipuri, datine, fapte, mărturii*, a lui Nicolae Iorga; *Trecute vieți de doamne și domnițe*, elaborată de Constantin Gane; *Figuri feminine din Renaștere*, redactată de Alexandru Marcu și multe altele. Cartea oferă, astfel, cititorului român, pe lângă cunoașterea preocupărilor românești de istorie a femeii, și accesul la abordările de istorie universală în domeniu, asigurând un necesar sistem de vase comunicante.

Date fiind aceste surse și, mai ales, prin analiza pertinentă a acestora, cartea, scrisă cu responsabilitate, cu înțelegerea că studierea, „cunoașterea omului, în general, a femeii, în particular, este o problemă complexă și neliniară, ținând seama de o serie de factori care schimbă viața unei societăți”³⁹⁵, își găsește locul în peisajul historiografiei române, și chiar universale, adresându-se atât specialiștilor, cât și publicului larg, curios să cunoască universul femeilor din Evul Mediu. În acest sens, pentru ca lucrarea să fie cunoscută de toți cei interesați, s-ar cuveni, după opinia noastră, o traducere a textului și într-o limbă de circulație universală.

O problematică atât de vastă și de migăloasă, precum istoria femeii, este, totuși, departe încă de a fi pe deplin acoperită și aprofundată. Ori, lucrarea pe care o semnalăm se constituie într-o contribuție reală și consistentă, pe un drum care mai trebuie încă mult parcurs, sau exprimându-ne cum însuși autorul o face: „pagini care mai rămân deschise și nescrise, pentru lumea femeilor care au trăit și au murit în societatea Evului Mediu”³⁹⁶.

ANCA-DANIELA HUȚ

Daniel Dumitran, Ana Dumitran, Florean-Adrian Laslo (Editori), „... virtuti decreti tollerantiae beneficia clero Graeci restituenda...”. Biserica românească din Transilvania în izvoarele statistice ale anului 1767, Alba Iulia, Editura Altip, 2009, 314 p.

Volumul de față, constituit pe subiectul inițial al unei teze de licență în Istorie, se circumscrie unei arii de preocupări din ce în ce mai des avute în vedere de către cercetători, și anume editarea surselor documentare în integralitatea lor, expunerea acestora într-un mod ce poate fi considerat, la prima vedere, sec și lipsit de atractivitate, însă beneficiind de avantajul prezentării concise și exacte, fără

---

³⁹⁵ Ilie Grămadă, *Femeia în Evul Mediu*, Iași, Vasiliana'98, 2003, p. 15.

³⁹⁶ *Ibidem*, p. 201.